

Miguel de Cervantes Saavedra (29. 9. 1547 Alcalá de Henares /blízko Madridu/ – 22. 4. 1616 Madrid)

Španělský spisovatel, zakladatel románového žánru (prozaického románu), náležel do zlatého věku španělské literatury (asi 1550 – asi 1650), těžícího ze světodějně úlohy Španělska jako námořní, koloniální i kulturní velmoci (do této epochy náleží ještě dramatik Félix Lope de Vega y Carpio aj.)

Cervantes pocházel ze **zchudlého šlechtického rodu**, stal se **vojákem** a r. 1571 se zúčastnil slavné **námořní bitvy u Lepanta** (při řeckém pobřeží), v níž spojené španělsko-italské loďstvo rozdrtilo námořní síly Turků a zbrzdilo tak jejich expanzi ve Středomoří. Cervantes v této bitvě utrpěl vážné a trvalé zranění levé ruky. V r. 1575 jej při jiné plavbě zajali **alžírští piráti**. Po 5 letech zajetí (během něhož se několikrát neúspěšně pokusil o útěk) byl vykoupen svými příbuznými a vrátil se do Španělska. Své dobrodružné zážitky využil jako částečnou inspiraci pro svou **literární tvorbu**, jíž se následně začal věnovat.

V r. 1584 se Cervantes oženil s asi dvacetiletou Catalinou Salazarovou a v r. 1585 mu vyšla jeho první významnější kniha (román *La Galatea*), ale přesto až do konce života zápasil s **hmotným nedostatkem**. Po několika letech bezdětného manželství podnikl sám několik cest po různých krajích Španělska. V r. **1605** vyšel **1. díl jeho románu *Důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha***, který se stal **jedním z nejvýznamnějších děl světové literatury**: kniha se okamžitě setkala s mimořádně příznivým ohlasem, Cervantes dopsal **2. díl** (vyšel **1615**), jímž také dosáhl velkého úspěchu, avšak bohatství nezískal a dožil v nuzných poměrech.

Nejvýznamnější dílo:

Dvojdílný román *Důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha* (El ingenioso hidalgo don Quijote de la Mancha; 1. díl vydán 1605, 2. díl 1615): **první velký román světové literatury**, Cervantes v průběhu psaní posunul téma, takže původně humoristický renesanční příběh o ztělesněných přežitcích středověku se ve svém průběhu proměnil v renesančně-manýristickou, filozoficky pojatou knihu o putování naplněném střetem individuálních ideálů s povahou skutečného světa (dvojice idealistický rytířský zeman don Quijote a jeho prakticky a realisticky založený zbrojnoš Sancho Panza), dílo náleží **k nejvýznamnějším literárním textům všech dob** a stalo se silnou inspirací pro mnoho umělců: francouzského ilustrátora Gustava Doré (1832 – 1883), španělské malíře Pabla Picassa (1881 – 1973) a Salvadora Dalí (1904 – 1989), mnoho skladatelů (Richard Strauss: symfonická báseň *Don Quijote*, 1898), vznikl i americký muzikál *Muž jménem La Mancha* (hudba Mitch Leigh, text Joe Darion, filmový přepis 1972: režie Arthur Hiller, v titulní roli Peter O'Toole), českou dramatickou variaci na Cervantesův román napsal – pod názvem *Zmoudření dona Quijota* (1913) – spisovatel Viktor Dyk, českou zkrácenou verzi Cervantesova románu napsal český spisovatel Jaromír John (*Příběhy dona Quijota*, 1941; ilustrace František Tichý), do běžného jazyka pronikl ze Cervantesova díla i frazém *boj s větrnými mlýny*.

Miguel de Cervantes Saavedra (1547 – 1616): Důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha

Díl I.

Kapitola I.,

jež pojednává o stavu a činnosti slovatného šlechtice dona Quijota de la Mancha

V jedné vsi kraje zvaného Mancha, na jejíž jméno si nechci vzpomenouti, žil před nedávnem jeden z těch šlechticů, kteří mívají kopí na stojanu, štít jako za stará, hubeného koníka a loveckého chrta. K obědu mívával častěji hovězí než skopové, k večeři zbytky masa na šťávě, každou sobotu vejce na slanině, v pátek čočovici, v neděli nějaké to holoubě na přilepšenou a na to padly tři čtvrtiny jeho příjmů. Zbytek vydal za kabátec z jemného sukna, za sváteční kalhoty z hrubšího sametu a střevíce z téže látky a ve všední dny se pyšnil v šatě z levnějšího domácího sukna.

Měl u sebe hospodyně, které bylo přes čtyřicet let, neteř sotva dvacítiletou a čeledína pro polní a domácí práci, který mu osedlával koníka a zahradničil.

Našemu šlechtici táhlo na padesátku; byl pevných kostí, těla suchého, vpadlých tváří, časně vstával a byl velký ctitel lovu. A jmenoval se prý Quijada nebo Quesada, v tom se autoři, kteří o té věci píší, rozcházejí; ale je možno právem soudit, že se jmenoval Quijana. Avšak na tom v našem příběhu naprosto nezáleží. Stačí, když se ve vypravování neodchýlíme ani o vlas od pravdy.

Nuže, je třeba říci, že se řečený šlechtic oddával ve volných chvílích, tedy vlastně po větší část roku, četbě rytířských románů s takovou vášní a zalíbením, že skoro nadobro zapomněl na lovení zvěře i na správu svého majetku. A zašel v té své bláznivé dychtivosti tak daleko, že prodal mnoho měřic orné půdy, jen aby si mohl kupovat rytířské romány, a snesl pod svou střechu všechny, které jen mohl sehnat. A ze všech se mu žádné nelíbily tolik jako ty, které napsal věhlasný Feliciano de Silva. Považoval jeho jasný způsob vyjadřování a jeho zmotaniny za skutečné perly, zvláště když četl zamilované výlevy a výzvy a nacházel v nich často takovéhle věty: „Smysl křivdy, kterou na mé mysli pášete, oslabuje mé smysly do té míry, že si právem a s dobrým smyslem stěžuji na vaši krásu“; nebo takto: „Vznešená nebesa, která vás ve vaší božskosti hvězdami tak božsky utvrzují a činí vás zasloužilou zásluh, jichž si vaše vznešenost plně zaslouží.“

Z takových a podobných vět ztrácel ubohý šlechtic rozum, nespál a jen si lámal hlavu tím, jak by jim porozuměl a dopátral se jejich smyslu, ačkoli by se ho nedobral a jim neporozuměl ani sám Aristoteles, kdyby jenom proto vstal z mrtvých. Nespokojoval se příliš s ranami, které zasazoval a přijímal don Belianis, neboť si myslíval, že by ten rytíř musel mít tvář i tělo samou jizvu a šrám, i

kdyby ho ošetřovali ti nejlepší ranhojiči. Líbilo se mu však na autorovi, že uzavírá knihu příslibem dalších nekonečných dobrodružství, a nejednou již sahal po peru, aby sám do písmene splnil, co druhý jen sliboval. A jistě by to byl úspěšně vykonal, kdyby ho od toho nebyly ustavičně odváděly jiné myšlenky, důležitější a naléhavější. (...)

Krátce a dobře, náš šlechtic se tak ponořil do četby, že vydržel nad knihou celé noci od setmění do úsvitu, a celé dny od rozednění až do soumraku. A protože málo spal a ustavičně četl, vysýchal mu z toho mozek, až mu nakonec v hlavě přeskočilo. Jeho fantazie byla plná kouzel a svárů, vyzvání, bitev, zranění, dvornosti, lásek, útrap a podobných nemožných výmyslů, o nichž se v knihách dočítal. Celá ta změť výmyslů, jež četl, utkvěla mu v představách jako čistá pravda, takže nakonec nebylo pro něho na světě nic pravdivějšího. Říkával, že Cid Ruy Diaz byl opravdu zdatný rytíř,

nevyrovnal prý se však zdaleka Rytíři Ohnivého Meče, který jediným máchnutím rozťal ve dvě dva divoké a přenáramné obry. Ještě více si oblíbil Bernarda z Carpia, protože zabil v údolí roncesvalském očarovaného Rolanda, nastrojiv to jako Herkules, který udusil v náručí syna Země Antaia. (...)

A když se tedy takto nadobro pomátl, přišel na nejpodivnější myšlenku, jaká kdy na světě blázna napadla. Považoval totiž za vhodné a nezbytné, aby se k větší slávě vlastní i k obecnému prospěchu stal potulným rytířem, aby vyjel do světa se zbraní v ruce za dobrodružstvím a počínal si tak, jako si vedli potulní rytíři, o nichž čítával. Hodlal jako oni napravovat křivdy a vystavit se tolika příhodám a nebezpečnostem, že by se, kdyby je vítězně překonal, pokryl věčnou slávou. Chudák se už viděl odměněn za udatnost své paže při nejmenším korunou císařství trapezuntského.

A tak zaujat příjemnými myšlenkami a ponoukán podivnou zálibou v nich, rychle spěchal proměnit své přání ve skutečnost.

Nejdříve vyčistil zbroj po svých pradědech, která odpočívala, pokryta rží a plísní, v zapomenutém koutě. Vyleštil ji a vyspravil, jak jen mohl, ale zarmoucen viděl, že z ní mnoho chybí, zvláště že v ní není úplná přilbice s hledím, ale zůstal jen obyčejný šišák. Hned si však důmyslně pomohl tím, že udělal z tuhého papíru jakousi poloviční přilbici, která vyhlížela, připevněna k šišáku, jako úplná přilba. Ale když chtěl vyzkoušet, zda je dost pevná a zda by vydržela ránu, a vytasil meč a dvakrát do ní ťal, již první ranou zničil to, nad čím vysedával po celý týden. Nelíbilo se mu zrovna, že přilbu snadno rozrazil na kousky hned napoprvé a tak snadno, a aby zažehnal podobné nebezpečí, vyrobil hned novou, kterou tentokrát upevnil zevnitř několika železnými pruty tak důkladně, že s ní byl docela spokojen. Ani ho již nenapadlo zkoušet ji znovu, přijal ji do své výzbroje a pokládal ji za nejdokonalejší přilbu s hledím.

Potom se šel podívat na svého koníka, a třebaš měl více boláků, než má reál drobných, a více vad než kůň Gonelův, který *tantum pellis et ossa fuit*, připadalo mu, že by se s ním nemohli měřit ani Alexandrův Bucefal, ani Cidův Babieca. Čtyři dny přemýšlel jen o tom, jak by ho pojmenoval, vždyť by nebylo správné, jak si v duchu říkal, aby kůň rytíře tak slavného a přitom jistě sám o sobě ušlechtilý neměl skvělé jméno. (...) A tak, když mnoho jmen vymyslel, změnil a zamítl, složil, rozdělil a znovu v mysli a paměti spojil, nazval jej nakonec *Rosinantem*, což považoval za jméno vznešené, zvučné a dobře vyjadřující to, čím býval jako pouhý obyčejný koník, a čím je teď, kdy se stal prvním ze všech koní na světě.

Když překřtil takto pěkně a po chuti svého koníka, chtěl si vymyslet jméno též pro sebe, dumal o tom celý týden a nakonec se rozhodl pro jméno *don Quijote*; z toho patrně, jak už řečeno, usoudili autoři této pravdivé historie, že se bezpochyby jmenoval Quijada, a nikoliv Quesada, jak opět tvrdili jiní. Připomenul si však, že se udatný Amadis nespokojil jen tím prostým Amadisem, ale připojil k němu ještě jméno svého království a vlasti, aby je pozvedl k větší slávě, nazvav se Amadisem Galským, i pojal i on rozhodnutí spojit jako dobrý rytíř jméno rodného kraje se svým a zvat se donem Quijotem de la Mancha, čímž se, jak se domníval, hrdě znal k svému rodu i domovině a dodával jí větší cti, když si ji vzal jako přídomek.

A když tedy vyleštil zbroj, udělal z šišáku přilbu s hledím, pojmenoval koně a pokřtil sebe, uznal, že si ještě musí vyhledat paní, do které by se zamiloval; vždyť potulný rytíř bez lásky je jen stromem bez listí a ovoce a tělem bez duše.

„Kdybych se tak z trestu za své hříchy,“ říkal si v duchu, „nebo na své štěstí setkal na své pouti s nějakým obrem, jak se potulným rytířům často přihází, a kdybych ho srazil první ranou k zemi nebo přeťal ve dvě nebo jej přemohl a podrobil si ho na milost a nemilost, nebylo by dobré mít někoho, komu jej poslat darem? Aby šel k mé sladké paní, padl před ní na kolena a řekl hlasem pokorným a zkroušeným:

‘Jsem, paní, obr Calaculiambro, pán ostrova Malindranie, a přemohl mě v litém boji nepřemožitelný rytíř don Quijote de la Mancha, jenž na věky buď slaven. On mě poslal z rozkazu svého, abych se dostavil před Vaši Milost, která sama rozhodne o mém osudu.’“

Ó, jak se zaradoval náš milý rytíř sám nad sebou po těchto slovech a zvláště pak, když našel tu, kterou mohl pojmenovat svou paní! To prý, tak se aspoň říká, žilo v sousední vesnici docela

vzhledné selské děvče, do něhož byl náš rytíř od nějakého času zamilován, aniž o tom dívka věděla nebo toho dbala. Jmenovala se Aldonza Lorenzová, a právě ji se rozhodl hrdě nazvat paní srdce svého. A hledaje dlouho pro ni jméno, které by se důstojně vyjímalo vedle jména jeho a bylo hodno princezny nebo velké dámy, nazval ji *Dulcineou z Tobosa*, protože se v Tobosu narodila. Považoval to jméno za stejně libozvučné, neobvyklé a výstižné jako to, které si vymyslel pro sebe i svého koně. (...)

Kapitola IV.

o tom, co se našemu rytíři přihodilo, když vyjel z hospody

(...) Nejel dlouho, když se mu náhle zezdalo, že se z hustého háje vpravo ozývá slabé volání, jako by někdo nařikal. Jen to uslyšel, již si řekl:

„Vzdávám díky nebesům za to, že mi skýtají milostivě a tak brzy příležitost, abych splnil, co mi můj rytířský stav káže, a sklidil ovoce svých šlechtných záměrů. To jistě běduje nějaký nešťastník nebo nešťastnice, potřebující mé ochrany a pomoci.“

A trhnuv uzdou řídil Rosinanta směrem, odkud podle jeho zdání hlas zazníval. Sotva zajel několik kroků do lesa, uviděl klisnu, přivázanou k jednomu dubu, a k druhému přivázaného asi patnáctiletého chlapce, který byl do půl těla nahý, a ten křičel; měl věru proč, vždyť ho jakýsi hřmotný sedlák bil koženým opaskem, provázeje ještě každou ránu radou a napomenutím:

„Jazyk měj za zuby, ale oči na všem.“

A hoch volal:

„Už to, pane, opravdu nikdy neudělám. Pro umučení Boží, já to už víckrát neudělám, a slibuji vám, že už si dám na stádo lepší pozor.“

Když don Quijote zhlédl, co se tu děje, křikl zlostně na sedláka:

„Že se nestydíte, rytíři drsného mravu, pouštět se takhle do někoho, kdo se vám nemůže bránit. Vsedněte na svého koně, chopte se kopí“ – sedlák je měl totiž opřené o dub, k němuž přivázel svou kobyly – „a já vám ukáži, jaký jste zbabělec, počínáte-li si takto!“

Když nad sebou sedlák náhle uviděl po zuby ozbrojenou postavu a kopí zrovna u obličeje, pomyslně si, že odbila jeho poslední hodinka, a řekl zkroušeně:

„Pane rytíři, ten hoch, kterého tady trestám, je můj čeledín a hlídává mi stádo ovcí, které zde v okolí mám. A je vám tak nedbalý, že nemine dne, aby mi nějaká ovečka nechyběla, a když mu teď vyplácím za jeho nedbalost nebo jeho darebáctví, říká, že prý to dělám z lakoty, abych mu nemusel vyplatit, co mu dlužím na mzdě. Ale při Bohu a mé nesmrtelné duši, v hrdlo lže.“

„Že v hrdlo lže, když to řekl přede mnou? Ah, selský troupe!“ rozkřičel se don Quijote. „Jako že je slunce nade mnou, nejraději bych vás probodl tímhle kopím skrz naskrz. Zaplat'te mu hned a bez cavyků, co jste mu dluženi. Jestli ne, při Bohu, který řídí svět, na místě vás tu rozdrtím a zničím. Ať už je odvázan!“

Sedlák sklopil hlavu a odvázal mlčky svého čeledína; don Quijote se ho zeptal, kolik mu jeho pán vlastně dluží.

„Mám dostat po sedmi reálech za devět měsíců.“

Don Quijote vypočetl, že to dělá dohromady třiasedesát reálů, a rozkázal sedlákově, aby mu je hned vyplatil, je-li mu život jen trochu milý.

Vyděšený venkovan odpověděl, jako že tu stojí a jako že přísahal – ačkoli dosud nic neodpřisáhl – tolik prý mu nedluží; nutno prý od toho odečíst a zadržet, co ho stály tři páry střeviců, které čeledínovi koupil, a reál za to, že mu dal, když byl jednou nemocný, dvakrát pustit žilou.

„To je pěkné,“ namítl don Quijote, „ale ty střevíce a pouštění žilou necháme za rány, které od vás tak nevinně dostal. Jestliže rozedral kůži střeviců, které jste zaplatil, vy jste mu za to sedral s těla jeho vlastní kůži. A pustil-li mu lazebník žilou, když byl nemocen, vy jste bral krev zdravému. Jste tedy do puntíku spolu vyrovnáni.“

„Horší je, pane rytíři, že tu nemám peněz. Ale ať jenom jde Andrés se mnou domů a tam mu vyplatím reály do posledního.“

„Já abych šel s ním? Bůh chraň! Kdepak, pane, ani za živý svět! Až by byl se mnou zase sám, sedřel by se mne kůži jako ze svatého Bartoloměje.“

„To neudělá,“ řekl don Quijote. „Co mu poručím, to z úcty ke mně také splní. A odpřisáhne-li mi to při řádu rytířském, který přijal, propustím ho a ručím, že ti všechno zaplatí.“

„Co to, Milosti, pro Boha říkáte? Můj pán není přece žádný rytíř a nevstoupil do žádného rytířského řádu! Je to Juan Haldudo, řečený Boháč, soused z Quintanaru!“

„Na tom málo záleží,“ odpověděl don Quijote. „Haldudové mohou být také rytíři, tím spíše, že člověk je synem svých skutků.“

„Také pravda,“ řekl na to Andrés. „Ale podle jakých skutků je synem tadyhle můj pán, když mi upírá mzdu, kterou jsem si vysloužil v potu tváří?“

„Nic ti, Andrýsku, neupírám. Buď tak hodný a pojď jen se mnou, brachu, a přísahám ti při všech rytířských rádech, co jich je na světě, že ti ty peníze vyplatím do posledního reálu a ještě ti přidám.“

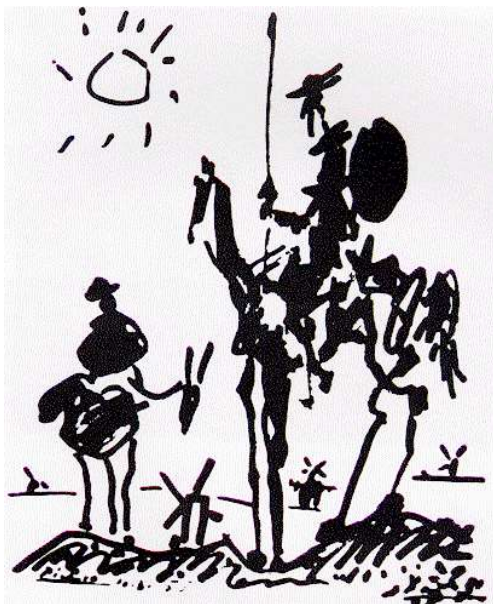
„To od vás nikdo nežádá,“ řekl don Quijote, „dejte mu v reálech mzdu, jež mu náleží, a to mi stačí. Ale dbejte toho, abyste svou přísahu splnil. Ne-li, přísahám vám stejnou přísahou, že se vrátím, vyhledám vás a ztrestám, a neujdete mi, i kdybyste se schoval lépe než ještěrka. A chcete-li vědět, kdo vám to přikazuje, abyste měl splnění svého slibu ještě více na mysli, vězte, že jsem udatný rytíř don Quijote de la Mancha, mstitel křivd i bezpráví! Teď již buďte sbohem a mějte na paměti, co jste slíbil a přísahal, jinak odplatě neujdete.“

Po těchto slovech pobídl Rosinanta a za okamžik se vzdálil. Sedlák se za ním chvíli díval, a když už po něm nebylo v hustém háji ani vidu ani slechu, obrátil se na čeledína Andrésa a řekl mu: „Tak sem pojď, chlapečku, ať ti tedy vyplatím, co jsem ti dlužen, jak mi to nařídil ten mstitel křivd.“

„To nebylo jen tak do větru,“ řekl Andrés. „Uděláte, pane, jenom dobře, když splníte, co vám rozkázal ten znamenitý rytíř, který ať žije mnoho let. Je tak statečný a tak spravedlivý, že když mi hned nezaplatíte, pak se, při svatém Rochovi, jistojistě vrátí a také udělá, čím hrozil.“

„Já ti také přísahám, že ti zaplatím,“ řekl sedlák. „Ale mám tě tak nesmírně rád, že chci ještě zvětšit svůj dluh, aby byla výplata ještě větší.“

A hned ho popadl za rameno, přivázał jej znova k dubu a tak mu napráskal, že hoch div duši nevypustil. (...)

Díl II.

Kapitola XLII.

O radách, které Sancho Panza vyslechl z úst dona Quijota, nežli se odebral na svůj ostrov jako vladař, jakož i o jiných důležitých věcech

(...) Vtom přišel don Quijote, a když se dozvěděl, oč jde, a že se má Sancho tak nakvap ujmout vlády nad oním ostrovem, vzal Sancha za ruku, požádav ovšem nejdříve o dovolení pana vévodu, a odešel s ním do svého pokoje, neboť si vzal do hlavy, že mu poradí, jak si má v tom novém úřadě počínat. Když vkročili do komnaty, don Quijote zavřel za

sebou dveře, přiměl Sancha skoro násilím, aby usedl po jeho boku, a řekl mu potom klidně a vážně:

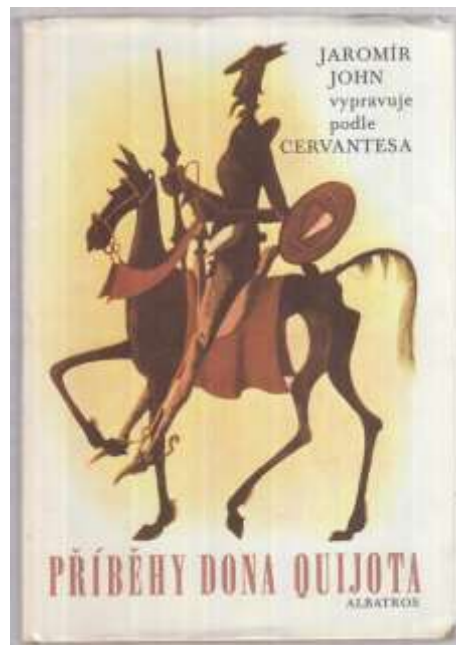
„Nekonečné díky vzdávám nebesům, příteli Sancho, neboť ještě dříve, nežli na mne dobrý osud něčím pamatoval, potkalo tě, ba v náruč sevřelo tak velké štěstí. Domníval jsem se, že se na mne usměje Štěstěna, abych se ti mohl odměniti za tvoje služby, ale mám největší úspěchy teprve před sebou, ty však, věru předčasně a zajisté dřív, než bylo vůbec možno očekávat, dočkal ses už dnes, že se tvá nejsmělejší přání stala skutkem... Jiní podplácejí, naléhají, škemrají, vstávají ve tři hodiny ráno, prosí a všelijak se pachtí, ale všechno jejich úsilí nevede nikam; a někdo si přijde, a nevěda snad ani jak, uchytí hodnost a úřad, na který mělo záslusk tolik jiných; na to je věru jak šito to známé: ‚Sedne-li jednomu štěstí, sto jiných zato zmýlí...‘ (...) Přikloň tedy srdce svoje k víře v to, co jsem ti pověděl, a vyslechni, synu milý, pozorně svého Katona, který chce býti tvým rádcem a vůdcem a hvězdou severní, abys unikl divokým mořským vlnám a našel cestu do bezpečného přístavu: neboť úřady a vysoké hodnosti jsou opravdu jako širý oceán, zmítaný bouřemi. Především se boj, synu, Pána Boha, neboť počátkem moudrosti je žítí v bázni Boží, a budeš-li moudrý, nesejdeš nikdy s cesty pravé.

Za druhé: obracej vždycky zraky své na to, čím vskutku jsi, a dbej, abys poznal sám sebe, vždyť přijít k tomuto poznání je věru nejnesnadnější. Jestliže se budeš vskutku znát, nebudeš se zajisté nadýmat jako žába, která chtěla býti velká jako statný vůl; kdybys ji však přece jen napodobil, pod rozestřeným pavím chvostem nesmyslného vypínání objeví se ihned škaredé nohy, připomeneš-li si, jak jsi doma pásal prasata.“

„Opravdu jsem je kdysi pásával,“ řekl Sancho, „ale jenom jako docela malý hoch. Když už byl ze mne pořádný kluk a ještě později, pásal jsem vždycky jenom husy, ale prasata už ani jednou. Myslím však, že to na věci nic nemění; ti, kdo vládnou, nepocházejí přece vždycky z rodu královského.“

„To je svatá pravda,“ odvětil don Quijote, „a právě proto ti, kteří nejsou vznešeného původu, měli by přimísit k vážnosti svého úřadu skutečnou mírnost, ba přívětivost, a budou-li jí užívatí obezřele, vyhnou se zlomyslným pomluvám, kterých není ostatně ušetřen žádný stav.

Stav, Sancho, spíše na odiv, že jsi z nízkého rodu, a nestyd' se říci lidem rovnou do očí, že tvými předky byli obyčejní sedláci; když uvidí, že se za to nehanbíš, nebudou tě tím podpichovat. A zakládej si více na to, že jsi člověk prostinký, ale ctnostný, než kdybys byl nějak vznešený hříšník. Nesmírně mnoho je těch, kteří se narodili v ubohé chýšce a nakonec se povznesli až k nejvyšší hodnosti jako papežové a císaři. Tuto pravdu mohl bych ti doložití tolika příklady, že bys mě pak už ani neposlouchal.“ (...)

Miguel de Cervantes Saavedra, Důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha, díl první, Praha 1952, s. 13 – 16, 27 – 30; díl druhý, Praha 1952, s. 256 – 257. Přeložil Zdeněk Šmíd (překlad revidoval Jaroslav Haupt).